

Bernhard Setzwein

Nem elég hideg

(Részletek)

Bernhard Setzwein *Nicht kalt genug* (Nem elég hideg) című kisregénye szuggesztív erővel mutatja be Friedrich Nietzsche szellemi elborulásának folyamatát. „Minden írás közül csak azt szeretem, a mit valaki vérével ír. Írj vérrrel: és meglátod, hogy a vér szellem”, írja a német filozófus az *Im-igyen szóla Zarathustrában*. Ebből a mondatból kiindulva megérthető a regény lelki alapkonfliktusa: Nietzsche filozófiájának egyik alaptétele szerint a legfőbb rossz a szájalom, de ezt a gondolatot saját életével képtelen igazolni, kudarcot vallva az „Írj vérrrel” parancs betartásában.

A regény arról a hét nyárról szól, amelyet Nietzsche remete módjára visszavonulva egy svájci hegyi faluban tölt, évről évre kényszeresebben monoton napirend szerint. Szinte a regény egésze ebben a zárt közegben játszódik, mellyel feltűnő ellentétben áll a szellemi horizont tágulása. Ezeket az éveket féktelen alkotókedv jellemzi, ekkor születnek meg fontosabb művei. A világot felforgató művek bevásárlócédulákra írt gondolatfoszlányok formájában jelennek meg. Ebből is érezhető, hogy a tragikum, pátosz és líraiság mellett a humor is helyet kap a műben, melyben a mozgalmas külső események helyett az összeomlás folyamata dominál. A szellemi elmagányosodással párhuzamosan Nietzsche fokozatosan alakul át racionális filológusból rejtélyes vátezzé. A valóságérzék elvesztésének szeretetteli iróniával átszőtt jelenete például, amikor a professzor jámbor szállásadójában véli megtalálni azt a szellemi társat, aki segítségére lehet legvadabb tervében: az európai uralkodóházak megdöntésében.

Mozzaiszerű párbeszédkekből, levéltöredékekből és belső monológokból ismerjük meg a lelki-szellemi küzdelmek alapjául szolgáló életrajzi eseményeket. Képszerűen felvillanó jelenetek érzékeltetik, hogy válnak a természeti és történelmi katasztrófák a születő művek kiindulópontjaivá. Az alkotáslélektani szempontból is érdekes regény hozzásegíthet a német filozófus személyiségének megismeréséhez, és egy napjainkban is aktuális dilemmát vet föl: mennyiben lehet életet és művet egymástól elválasztani? A regény az életrajzi eseményekkel a nietzschei alaptéziseket kérdőjelezi meg: azokat, amelyekből nagyban táplálkoztak a későbbi, etikai relativizmust hirdető posztmodern irányzatok.

6. És aztán, rögtön az első napokban felfedezte a Silsi-tavat. És a tóba benyúló Chasté-félszigetet. Ez lett a kedvenc helye. Itt teljes magányban lehetett. Különösen reggel hét és nyolc körül, amikor korai sétáját szokta végezni, mielőtt elkezdett volna írni a szobájában. A többi nyaralóvendég a Havasi Rózsában és a Havasi Gyopárban ilyenkor még aludt. De később, napközben sem sétáltak el soha

a félszigethez. Hiszen ott még egy pad se volt. A professzor, vállán átvetett táskájával, egyszerűen a fűre feküdt. Hiszen ő nem volt *dekadens*, mint mások. Pontosabban szólva, ő túllépett *dekadens* létén. Ez volt a lényeg. Hogy túllépjen minden hibáján, minden gyarlóságán. Hogy legyőzze fejfájását! Rossz látását! Hogy rossz látása ellenére mindig éppen azokra a helyekre menjen el a magas hegyek-

ben, ahol a végzetes, sőt halálos lépés elkerüléséhez abszolút éles tekintetre, sasszemre van szükség.

Nagyon szerette a szakadék feletti helyet is. Lentről felhallatszott egy patak zúgása. Közvetlenül a meredély szélén egy csenevész lucfenyő vert gyökeret. És ott állt rendületlenül.

Látod, Fritz, mondta magának a professzor, amibe nem pusztulunk bele, az erőssé tesz.

Ettől ismét sírnia kellett. Nevetéses, gondolta, hogy mindig sírva fakadok.

Na és a Silvaplanai-tóhoz vezető meg a tó körüli út! Néha már öt órákor felkelt, hogy még a rá váró iszonyú szellemi munka megkezdése előtt végigjárja. Előtte az ágyban ivott egy csésze kakaót, aztán gyorsan ledörzsölte magát hideg vízzel a tálból, amelyet már előző este odakészített neki Durisch, abban a hiszemben, hogy a professzor éjjelente hideg vízbe lógatja a lábát, nehogy elaludjon az íróasztalnál. Aztán elindult.

Ilyen korai órán nyaralóvendégekkel soha nem találkozott, csak paraszttal. Azok már jól ismerték a furcsa nyaralóvendéget, aki kora reggel még a hóna alatt vagy a vállára vetve, összecsuksva vitte piros napernyőjét, mint valami fegyvert. Az örök Magányos, a Vándorújtját Mindig Egyedül Járó igazából barátságos ember volt. Szóba elegyedett a paraszttal is. Nagyon érdekelte az időjárásra vonatkozó minden megfigyelés. És van-e hozzáértőbb időjós a parasztembernél? Ezért beszélgetett velük olyan szívesen. Órákig el lehetett velük tárgyalni az időjárásról.

– Jó reggelt, professzor úr! Már megint a tóhoz?

– Igen, igen. Mint mindig. És te, Julian?

– Kaszát kalapálok.

– Látom. Kaszát kalapálsz, mint mindig.

– Mára éjjel udvara volt a holdnak. Elromlik az idő. Igyekeznem kell, hogy elkészüljünk a szénával.

Milyen ügyesen csinálta ez a Julian, milyen ügyesen kalapálta kíméletlenül élesre kalapácsával a kaszát. Kalapáccsal élesre fenni, örült meg a gondolatnak a professzor.

– Mondd csak, Julian, mit tennél, ha egyszerre nem lenne semmi dolgod?

– Hogy érti a professzor úr?

– Hát, ha szabadon oszthatnád be az idődet, amire csak akarod.

– Vagy úgy? Szóval nem kéne hajtanom magam?

– Pontosan. És azt tehetnéd, ami tetszik. Mit csinálnál akkor?

– Felkelnék, kimennék az istállóba, és megetetném az állatokat.

– De hiszen különben is ezt teszed mindennap.

– Hát persze. Aztán pedig szép nyugodtan kiballagnék a rétre kaszálni.

– De hiszen amúgy is épp ugyanezt csinálod.

– Na igen, de nagyon komótosan csinálnám. Azt mondta, hogy szabadon oszthatnám be az időmet...

– Jó, jó, de egyáltalán nem akar nál valami rendkívülit csinálni?

– Na igen, este elmennék a kocsmába, és innék egy pohár vörös bort.

– De hiszen máskor is iszol.

– Igen, néha.

– Tehát mindig ugyanazt csinálnád?

– Hogyhogy ugyanazt?

– Mindig felkelni, etetni, kaszálni a réten, szénát forgatni, este egy pohár bort inni.

– Igen, pontosan így, napról napra. Persze jobb lenne mindent nyugodtan, kapkodás nélkül elvégezni.

- De mindig ugyanazt?
- Igen.
- Örökre ugyanazt?
- Hát persze.
- Aha.
- Mára talán még nem fog esni, mit gondol a professzor úr?
- Nem, nem.
- Szóval... már megint a tóhoz? Az tényleg nagyon szép.
- Igen, Julian. Mindennap nagyon szép. Köszönöm, Julian.

Vajon mit köszön? Elég furcsán viselkedik. Most például kinyitotta az ernyőt. Pedig süt a nap! Igaz, látszik már néhány fátolyfelhő. Talán ilyen távolról megérzi az esőt? Talán érzékenyebb időjós, időmegmondó még azoknál is, akik itt a völgyben születtek és nőttek fel? Mindenesetre lehetett vele beszélni. Igen, olyan ember volt, akivel lehetett beszélni.

Ám most gondolataiba mélyedve elindult a Silvaplanai-tó partján meredező, piramis formájú, hatalmas gránittömb felé.

11. Esténként zöld barlangjában üldöngélt. Marhahúskonzervet evett, mellé angol kekszet ropogtatott. Mindkettőt Gian boltjában szerezte be. Akárcsak a fekete teát. Bebeszélte magának, hogy jelenleg egyedül ez az édes-sós étrend tesz jót neki. Mi mindent ki nem próbált már magán, mennyi különféle étrendet! Volt már vegetáriánus. Aztán meg csak húst evett, és semmi mást. Egyszer a nyers tojásra esküdött, máskor a puliszkára egy pohár tejjel.

Legújabb étrendjének az volt a lényege, hogy olcsó. Az evésnél sokkal fontosabb dolgokra kellett most a pénz. A könyveire! Kénytelen volt saját kiadásban megjelentetni őket, Naumann-nál, Lipcsében. Saját kiadásban, azaz saját költségére. Nem volt

kiadója, nem volt mecénása. A szájától vonta el a falatot, hogy kiadja a könyveit. Marhahúskonzervvel és angol keksszel spórolt. Nem rossz az.

Hébe-hóba azért jól jött némi kolbász vagy sonka Naumburgból. Vésztartaléknak. Persze a méz, ahogy a húga küldte, kész katasztrófa volt. Mézet postán küldeni! Hogy lehet valaki ennyire ostoba?

A méz útközben általában kifolyik!!, írta a húgának. Vagy inkább üvöltötte. Ezek csak az üvöltésből értenek.

A kolbászt tegyének be két falemez közé, különben eltörik. Mintha nem lett volna egyéb gondja. Soha többé nem ír nekik. Leszámol a családi kötelékekkel.

A húga levelei voltak a legszörnyűbbek. Szinte elviselhetetlenek. Testi fájdalmat érzett a rosszul használt kötőmód olvastán. Úgy hatottak rá ezek a levelek, mint a méreg. Önfenntartási ösztöne követelte, hogy szakítsa meg a kapcsolatot ezzel az analfabéta aljanéppel. De egy utolsó levelet még muszáj írnia a húgának, kísérletképpen. Gondolatkísérletképpen.

Még soha senkit nem gyűlöltem, kivéve téged!

Egy egész átkozott órát ült a levélpapír felett, amelyen ez az egyetlen mondat állt. Aztán összegyúrta a papírt, és a galacsint az ágy alá hajította.

12. Egy hét elteltével újra megérkezett. A kolbász Naumburgból. Kérés nélkül. Kolbász érkezett Naumburgól Sils-Mariába. Ezzel akarják visszacsalogatni a családi körbe, világos... Átlátszó. A naumburgi hentesnél beszerzett kolbász illatával akarják megtörni az ellenállását.

Megesküdött, hogy többé nem veszi át az anyja leveleit és csomagjait.

Végzett az anyjával. És mindenki más-sal. Kivéve talán Peter Gastot.

De a kolbász illata még a zsinórral gondosan átkötött csomagolópapíron át is olyan türingiai, olyan csábító volt. A levelet félbehajtva, ahogy volt, habozás nélkül félretolta, csak a kolbászt vette ki a csomagból. A levelet nem olvassa el. Soha! Semmiképpen! De a kolbászt falatnyi szeletkékre vágta.

Mindig ugyanaz. Az örök visszatérés: mindig újra és újra az anyja csomagjai és levelei, miután veszekedtek, vagy inkább összevesztek. Hát nem adta elég világosan a tudtukra, nem mondta meg elég világosan az anyjának és a húgának, milyen undorral tölti el a gondolat, hogy közeli rokonságban áll velük? És most megint ez a békekolbász! Mindig ugyanaz a félig nyájas és gondoskodó, félig fenyegető és figyelmeztető hangnem.

Vegyél meleg, gyapjú alsónadrágot. Ilyenkor, szeptember végén, már hűvösre fordul az idő.

Az asztalnál ült, vágta a kolbászt, és az anyját majmolva beszélt magához: Gondolj a gyomrodra. A túl sok olvasástól megfájdul a fejed. Biztos jéghideg van azon az isten háta mögötti hegyen. (Ha tudná, hogy a szobájában még fűtés sincs!)

Fogalma sincs róla, micsoda levegő van itt! Hiszen folyton Naumburgban gubbaszt. Hihetetlenül nyárs-polgári.

Levágott még négy szeletet a kolbászból, kicsit vastagabbakat. Az élükre állította őket, mintha egy kocsi kerekei lennének, mondjuk egy társzekéré... Nem, inkább egy ekhós szekéré. Igen, ez a türingiai füstölt kolbász a családi komikus színház ekhós szekere, és a komédiában ő játssza a dionüszoszi paprikajancsi... paprikáskolbász-jancsi szerepét... Dé-vaj jókedvvel tüntette el a kerekeket,

egyiket a másik után, a bajuszfüggöny mögé, a szájába. Ahogy hevesen rá-gott, bajusza két vége fel-le hintázott.

Széthajtogatta az anyja levelét, amelyet előzőleg messzire tolt magától az asztalon.

Kedves Fritz...

Mindig ugyanaz. A megszólítás is mindig ugyanaz. A kolbással most megint megfogta magának. Holott ő már semmit nem akar ettől a családtól. Sem az anyjától, sem a húgától. Hányinger fogta el a leveleik olvastán. Ő akar az első ember lenni, akinek egyáltalán nincs családja. A család nélküli ember. A családfeletti ember! A családot meghaladó ember. A fiúfeletti fiú!

Milyen korlátoltak! Ugyanakkor milyen galádak. A húga a mellszoborral csalogatta magához.

(...)

A húga a testvéri szövetség megújítására felajánlotta, hogy menjenek el együtt Velencébe, és készíttessenek mellszobrot a professzorról. Anyagból vagy bronzból szeretné?, kérdezte a húga. A professzor hosszan, megvetően hallgatott, és végül csak egy szót mondott. Nem, kettőt: Természetesen bronzból!

Így utólag kénytelen volt beismer-ni magának, hogy a húgának sikerült magához édesgetnie a mellszoborral. Az anyjának meg a türingiai kolbással. Mi más eszköze lett volna? Hiszen elképzelhetetlenül korlátolt. A leghalványabb elképzelése sincs róla, min dolgozik a fia, min fog dolgozni az elkövetkező tíz évben! Korlátolt és bigott. Valószínűleg még imádkozik is érte. Áldozati gyertyát gyújt érte a naumburgi templomban. Érte! Áldozati gyertyát a templomban!! Üvölteni kell, annyira nevetséges. Az utolsó levágott darabkát is megette. A türingiai füstölt kolbászból levágott utolsó

darabkát is a szájába tette, amikor észrevette, hogy csaknem a kolbászrúd háromnegyedét megette – egy falat kenyér és egy korty víz nélkül.

– Levegőt! – kiáltotta. – Levegőt! Levegőt, de fényt ne!

Feltépte az ablakot. Öklendezett.

Most tényleg rosszul volt.

Érezte, hogy olyan őrjító fejfájás közeledik, amelyik egy-két napra megint az ágyhoz köti. Bizonyos időközönként hányni fog. Gian ott fog ülni az ágya szélén, fogja a kezét és a vödröt, amibe hányhat.

És milyen szép lesz, amikor alábbhagy a kínzó dübörgés a koponyáján és az öklendező érzés a nyelöcsövében. Akkor majd újjászülvén tud ismét munkához látni. Tizenkét órát egyhuzamban.

Milyen jó, hogy megette azt a kolbászt.

15. Már megint milyen szép mondatokat írt! Székében hátradőlve találomra kivett egyet a cédulahalomból.

Ha ki vérrel írja igéit, az nem szereti, hogy olvassák, hanem, hogy tanulják.

Pompás. Hát még ez:

Minden írás közül csak azt szeretem, a mit valaki vérevel ír. Írj vérrel: és meglátod, hogy a vér szellem.

Malling-Hansen úr gépe a sarokban porosodott. Napok óta megint csak töltőtollal vagy ceruzával írt. Legfeljebb egy-egy levélkét írt néha az írógéppel, inkább szórakozásképp, és hogy meglepje a címzettet: ő mint gépi író, mikor mindenki úgy gondolja, hogy kivonult a civilizációból és egy világvégi hegyi faluban telepedett le, most meg kiderül, hogy modernebb mindenkinél, még írógépe is van! Rövid idő alatt rájött, hogy aforizmáinak a kezéből kell kifolyniuk, mintegy véráramának ütemére, a maga íveivel és

kacsaringóival, és minden második szót muszáj aláhúznia.

Milyen szépek voltak ezek a mondatok. Egyenként mindet szerette, mint ha mindegyik egy-egy monumentális szobor lenne, amelyet hosszas munkával, nagy fáradtsággal vésett meg.

Megtanulék járni: azóta futni engedem magam.

Nagyszerű. Egyszer majd ír egy könyvet, amelynek minden oldalán csak egy mondat lesz. Vagy még jobb: az egész könyvben egyetlen mondat lesz. A száz üres oldal valamelyikén ott rejtőzik az egyetlen, döntő mondat!!

Ritka és tiszta levegő, közelvaló veszedelem, vidám, incselkedéssel teljes szellem: ezek illenek egymáshoz.

Milyen jó, hogy külön lapokra vagy cédulákra írta a mondatokat. Így most könnyen tologathatta őket ide-oda.

Megtanulék röpködni: azóta nem várom, hogy toljanak, ha mozdulni akarok.

Nem illene ez a „megtanulék járni” részhez? Ezt itt pedig feljebb kellene tolni:

Nem könnyű dolog idegen vért megérteni: gyűlölöm az olvasó naplopókat.

Ez volt a legszebb az írásban, a szavak ide-oda tologatása. Pedig nem is számított a mondatok sorrendje. Ezért került minden egyes mondat külön, új sorba. Minden mondat egy új kezdet, új sor, előfeltételek nélkül! Minden mondat új hajnalpír. Egy újszülött, csak ebben a sorban létező nyelvi világ felfénylése. Tulajdonképpen minden mondatot hét napig kellene olvasni, utánamondani – és főleg utánajárni, kint a szabadban! –, átgondolni, újra elolvasni. És végül rádöbbedni, milyen jól sikerült mondat.

Ah, mennyire szép!

De ha arra gondolt, hogy ezek a gyors- és túlolvasók milyen érzéketlenül fogják olvasni, akkor kedve támadt betéve megtanulni az összes mondatot, majd megsemmisíteni a cédulákat. Hogy semmi ne maradjon a munkájából, amit úgysem ért senki.

Egy halomba tolta az asztalon szétteretett cédulákat. Aztán fel-emelte a legfelsőt:

Hogy mindenkinek szabad olvasni, ez idővel nem csak az írást rontja meg, hanem a gondolkozást is.

És sokáig gondolkodott, hol lehetne ennek a – szintén mindenkinek és senkinek szóló – mondatnak a helye.

18. – Nehogy azt gondolja, hogy Engadin miatt jöttem. Semmiképpen nem Engadin miatt jöttem.

A Havasi Rózsa portása kissé felvonta a szemöldökét, amikor az új vendég, egy ifjú úr a hallei egyetemről rögtön érkezése napján kéretlenül ezt a kijelentést tette. Hiszen mindenki Engadin miatt jön, az orosz nemesurak, a német orvosok és ügyvédek ugyanúgy, mint az északolasz családok nagyszülőstül, egy seregnyi örök-ké hangos gyerekekkel.

– Valóban? – kérdezett vissza kötelességtudóan a portás.

– Igen, én egyedül a professzor miatt jöttem!

– Vagy úgy.

– Hol találom?

– Durischéknál lakik, arra. A felső emeleten egy kis szobában. Ő barlangnak hívja.

Az ifjú úr, Heinrich von Stein, a filozófia docense, legalábbis ezt írta a bejelentkezőlapra, nem átutazóban volt itt, mint a többi úr, akik korábban itt jártukban a professzorról kérdezősködtek, és fel is keresték. Ezek az urak mintegy mellékesen benéztek a professzorhoz, aztán mentek tovább,

a többségük Olaszországba, a nyár, a napfény, a tengerpart hazájába.

Nem így von Stein úr. Ő külön ezért utazott ide Bayreuthból, három napra megszállt a Havasi Rózsában, aztán visszautazott Halléba az apjához. Ő tényleg csak a professzor miatt jött. Nem a Silsi-tó miatt, nem a hegyek miatt, a tiszta levegő és a szikrázó napsütés a legkevésbé sem érdekelték, a Svájci Fogadó és a Havasi Gyopár nyári elevenségű, mondén társasági élete teljesen hidegen hagyta!

A silsi előkelőségek szokásukhoz híven aznap este is betértek a kötelező borozásra a korcsmába, és a Havasi Rózsa portásától azonnal értesültek a furcsa vendégről, és persze véleményük is volt róla.

– Valóságos zarándok – vélte Gian Caviezel, a helyi tanító. – Elzarándokolt a professzorhoz, a barlangjába. Valószínűleg ez a helyzet, uraim.

– Azt sem engedi, hogy kályhát tegyenek a szobájába.

– A Durisch úgysem adna neki kályhát!

– Csak egy ágya, egy asztala és egy díványa van.

– Tényleg spártai módon él. És most itt van az első zarándok, aki idáig jött Bayreuthból, hogy meglátogassa. Rendkívüli. Nem gondolják, uraim?

Dr. Courtin utolsó mondata felszólításnak hangzott: mintha annak átgondolására szólított volna fel, hogy nem becsülték-e alá a professzort. Dr. Courtin már régóta ezt gyanította. Az ő háza ugyanis közvetlenül Durischék háza mellett állt, így alkalmanként összefutott a professzorral. Mindig egész kellemesen eltársalogtak. A professzor nagyon szívesen beszélgetett orvosi kérdésekről a kerítésen át, különösen az időjárás egészségügyi hatásai érdekelték.

– Az alacsonyan úszó felhők, Dr. Courtin, az egész testemre rátelepsznek.

– Keressen fel valamikor a rendelőmben! Egy alapos kivizsgálás...

– Talán valamikor.

A professzor nem hagyta, hogy Dr. Courtin végigmondja. És nem ment el a rendelésre. Furcsa. Dr. Courtinnak végső soron kész rejtély volt a professzor. Úgy tűnt, hogy tulajdonképpen szereti a szenvedéseit. Méghozzá nagyon.

Hogy alábecsülték volna a professzort? Igen, lehetséges. Ha egy távoli egyetem szaktektintélye felzarándokol hozzá Sils-Mariába. Az asztaltársaság tagjai egy pillanatig hallgattak, a Virginia szivarok füstje finoman kanyargott a mennyezet hatalmas fagerendái felé.

Végül a parókia lakója, Dominic Riz à Porta lelkész törte meg a csendet:

– Az urak közül olvasott már valaki valamit a professzorunktól? Mármint az írásai közül. Mert valószínűleg jó néhány van. Mindet saját maga fizeti. A nyomtatásukat. Ő maga mesélte nekem. Ezért él ilyen takarékosan.

Caviezel, a sokoldalú falusi tanító, aki nehezen viselte el, ha valaki még nála is sokoldalúbb volt – ő maga túraleírásokat írt, és évek óta feljegyzéseket vezetett az időjárásról –, szóval Caviezel így felelt:

– A professzor ír? Nahát! Azt hittem, csak sétál. Mindennap hajnalok hajnalán szoktam látni. Azt hittem, gyógykúrára jött ide. Sétakúrára. Mert tudják, egészségügyi okokból kellett otthagynia a baseli katedrát. Szóval most ír? Nahát. Vagy úgy. Regényt?

Erre mindenki felkapta a fejét.

– Lehet, hogy rólunk ír? – kérdezte Barblan, az Alpesi Rózsa tulajdonosa, aki mindig leült a törzsvendégek asztalához, ha épp nem foglalta le a többi vendég kiszolgálása.

– A mi Sils-Mariánkról? Tudjuk, hogy megy: a firkászok befészkelik magukat valahova, kihallgatják azokat, akik normális, rendes foglalkozást űznek, és mindent felírnak maguknak. Szóval képzeltet, költészet nincs benne egy szál se.

– Ugyan!

– Legfeljebb hozzáköltének néhány dolgot. És mindig csupa negatívumot – vetette közbe Caviezel.

Riz à Porta, a lelkész tett még egy kísérletet:

– Többször is elbeszélgettem vele. Szívesen tart egy kis pihenőt nálunk a parókián, amikor elgyalogol Sils-Mariából Silvaplanába és vissza. A feleségem mindig megkínálja puliszkával és kávéval. Többször is megkérdeztem tőle, hogy miről szólnak az írásai. De nem mondta el.

– Pontosan... – próbált közbeszólni Barblan.

– Azt mondta: jobb, ha nem olvasa el.

– Pontosan! Ugyanezt mesélte Mansuroff hercegnő is. Hogy egyenesen óvja az embereket attól, hogy elolvassák az írásait. A hercegnő is nagyon szeretne közelebbit megtudni a műveiről. Jó lenne ismerni a professzor írásait, ezt mondta nekem a hercegnő, mert akkor el lehetne beszélgetni vele róluk. Hiszen mikor van alkalma az embernek egy filozófust...

– Lehet, hogy regényt ír, valami felszines történetet, nem tudhatjuk.

– Szóval mikor van alkalma az embernek egy filozófust kikérdezni az elképzeléseiről? De a professzor kerek perec megmondta a hercegnőnek: az írásaim nem önnek valók!

– Az a benyomása támad az embernek, hogy egyáltalán nem is akarja, hogy olvassák – mondta Dr. Courtin, hangjában jól érezhető értetlenséggel.

– Az egyszer biztos, hogy furcsa nézeteket vall! Néha hangosan összeszólalkozunk – mondta mosolyogva a lelkész. Az asztalnál mindenki tudta, hogy a lelkéssel nem lehet egykönnyen összeszólalkozni: ő volt a viccelődő sztoicizmus és a rendíthetetlen jóindulat netovábbja.

– Nemrég azt mondta, hogy a száanalom a legfőbb rossz. Csak száanalmat ne. Főleg ne a gyengék iránt. Ezt mondta nekem, uraim, holott tudja, hogy harminc éve lelkipásztor vagyok, vagyis a száanalom a szakmám. Kint napoztunk a padon, akkor mondta. Csak száanalmat ne. A gyengének el kell pusztulnia. Halkan mondta, majdnem barátságosan. Hiszen tudják, hogy alapjában véve milyen halk szavú és barátságos ember.

– És maga is gyengécske és beteges – vetette közbe Dr. Courtin. – Hányszor felajánlottam neki, hogy alaposan kivizsgálom a rendelőmben. Gondolják, hogy eljött? Talán túl büszke hozzá?

– Valószínűleg nincs pénze. Mindenben takarékoskodik, mint mondtam, hogy ki tudja adadni a könyveit.

– És amikor Mansuroff hercegnővel beszélget, aki maga sem a legegészségesebb, akkor maga a megtestesült száanalom. Ne olvassa el az írásaimat, mondta a hercegnőnek, nem önnek való. Túl megterhelő lenne önnek fizikailag, még ezt is mondta.

Nyílt az ebédlő ajtaja. Von Stein úr jött le a szobájából. Hogy kaphatna-e még valami egyszerű vacsorát. Barblan felállt a törzsvendégek asztalától, és eltűnt a konyhában. Von Stein két-három asztallal odébb ült le. A helyi előkelőségek mind őt bámulták. Dr. Courtin végül megpróbált beszédbe elegyedni vele az üres asztalokon át.

– Holnap megint szép idő lesz. Ideális kirándulószerű. Ismeri a Fex völgyét?

– Nem.

– Egyszerűen csak elindul a főtérről, és mindig a Fex-patak mentén halad.

– Nagyon kedves. De én nem szeretek kirándulni.

– Valóban?

– Holnap a professzorral találkozom.

– A mi professzorunkkal?

Von Stein rosszállóan nézett Caviezelre, aki túlságosan is hangsúlyozta a *mi* szócskát. A lelkész erre a joviális stílussal próbálkozott:

– Tudja, mindannyiunkat nagyon érdekel, milyen ember lehet a professzor úr. Maga bizonyára jól ismeri. Talán az egyetemről?

– Egyáltalán nem ismerem a professzor urat. Mármint személyesen. Csak az írásait.

– Vagy úgy!

– De az tulajdonképpen elég is.

Von Stein ezt halkan, szinte szégyenlősen mondta.

– És azért jött el ilyen messzire...

– Azt hiszem, uraim, sejtelmük sincs, ki él itt önök között.

Von Stein úr ennél többet nem mondott. Inkább széthajtogatta és a térdére fektette az asztalkendőt. A vacsorára még várnia kellett. A törzsasztalnál ülő férfiak zavartan néztek egymásra, majd sorban a borospoharuk után nyúltak.

36. Az utóbbi időben mást is hallott a professzor. A sugdolózást az Alpesi Rózsa törzsasztalánál. El tudta képzelni, miről beszélnek és mit olvasnak fel egymásnak újra és újra hitetlenkedve az újságból. Egy cikket az egyik berni napilapból, a Bundból. Egy bizonyos Widmann, Josef Victor Widmann, akit a professzor nem ismert személyesen, recenziót írt *Túl jón és rosszon* című könyvéről. Több mint recenziót.

Az elsők között volt, akik felhívták a figyelmet az addig teljesen ismeretlen professzorra. És rögtön egy olyan cikkel, amely robbant, mint a dinamit.

– Ismeri valaki a professzornak ezt az írását? – fordult doktor Courtin asztaltársaihoz, akiket ugyanúgy megbabonázott a szalagcím, mint őt magát. A törzsvendégek mind a fejüket rázták válaszul.

– *Nietzsche veszedelmes könyve* – idézte Caviezel, ki tudja, hányadszor, a szalagcímet, amit persze már mindenki kívülről tudott. – Ezt vajon hogy érti?

Barblan, a vendéglős, kitépte a kezéből az újságot, és ismét felolvasta a cikk kezdő mondatait: – Azokra a dinamitkészletekre, melyeket a Gott-hard-vasút építése során használtak, fekete, az életveszélyre figyelmeztető jelzőászlókat tűztek. Kizárólag ebben az értelemben beszélünk a filozófus Nietzsche új könyvéről mint veszedelmes könyvről... Jól teszik, ha ott, ahol ilyen anyagot tárolnak, világosan megmondják: „Vigyázat – dinamit!”

– A mi professzorunk mint robbanószerekkel seftelő... akarom mondani, kereskedő...

– Anarchista! – segített Caviezel Riz à Porta lelkésznek megtalálni a megfelelő szót.

– Nem tudom elképzelni.

– Mindig is mondtam, hogy rejtőzködik – lendült bele Caviezel. – Minden csak álca. Valószínűleg csak megjátszása, hogy vak, ez is csak álca. Valójában aprólékosan megfigyel minket. Különösen a nyári vendégeket, a nemeseket. Önöknek még nem tűnt fel, hogy csak nemesemberekkel érintkeznek? Kiszemeli az áldozatát. Nyugodtan, megfontoltan kiválasztja. Ügyesen csinálja, önöknek még nem tűnt fel? Beszélgetést kezdeményez a hölgyekkel, kifürkészi a szokásaikat, és egy

nap majd a levegőbe repíti őket a férjeikkel együtt, mert végeredményben őket nézte ki magának. Nem csodálkoznék, ha a közeljövőben bomba robbanna a malojai Hegyi Szalonban.

Courtin doktor viszont nagyon is csodálkozott, hogy éppen a tanítónak kell elmagyaráznia: a dinamit itt természetesen nem szó szerint értendő.

– Hogyan nem szó szerint? *Vigyázat – dinamit!* Ezt írja az újság, vagy nem ezt írja?

– Ezt írja. De ez egy metafora. A mi professzorunk esetében mindent metaforikusan kell értelmezni. Azt hiszem, ő sokkal inkább költő, mint filozófus.

– Szóval olvasott már tőle valamit?

– Csak belelapoztam. Salis kisasszonnyal társalogtam, aki kölcsönadott nekem egyet. Majdnem minden megvan neki, ami a professzortól megjelent.

– Ki ez a kisasszony? – kérdezte Barblan.

– A professzor legújabb tisztelője – szólt közbe Caviezel. – A Chesa de la Puntban lakik.

– Az a rövid hajú?

– Pontosan!

– Már megint egy rövid hajú! – dühöngött Barblan.

– Csupa szüfrazsett – tette hozzá Caviezel. – Emlékeznek még, uraim, tavaly... Az a két diáklány...

– Azoknak is rövid volt a hajuk. Igazi kefefrizura, az most a divat. Az összes ilyen nőt idevonzza nekünk?!

– Szóval az a két diáklány... – folytatta Caviezel a történetet. – Képzeljék csak el, ott álltak a főtéren a posta előtt, és... Mit gondolnak, mit csináltak? Az öreg Robbi mesélte, éppen arra járt, és látta, hogy ott állnak, a szájukban hosszú szipka, és dohányoznak... Uraim, igen, fiatal lányok a nyílt utcán dohányoznak!

– A professzor úr egyáltalán nem támogatja az ilyesmit – vetette közbe Riz à Porta lelkész. – Ő maga mondta nekem, hogy semmire sem becsüli az ilyen szabados, pimasz nőket, de mit csináljon, ha azok nyilvánvalóan nagyra tartják a filozófiáját. Pont azok.

– A szüfrazettek? – kérdezett vissza a biztonság kedvéért Caviezel.

– Szóval mi van ezzel a von Salis-szal? – tért vissza Barblan a nagy izgalmakat kiváltó téma kiindulópontjára.

– Egy újabb nő, aki elzarándokolt a mi remeténk barlangjához – felelte a doktor, mert nyilvánvalóan ő volt az egyetlen, aki már beszélt Salis kisasszonnyal. – Nem veszik észre, uraim, hogy egy igazi híresség él a falunkban? Mind miatta jönnek ide!

– Miatta? Egy ilyen bombamerénylő miatt? Milyen nők ezek?

Barblan semmit sem értett.

Klein Szilvia fordítása

Bernhard Setzwein 1960-ban született Münchenben, jelenleg a bajorországi Chamban él. Korai lírai és prózai művei után a 2000-ben, Nietzsche halálának 100. évfordulóján megjelent *Nicht kalt genug* című regényével robbant be a német irodalmi köztudatba. Számos bajorországi irodalmi díjat elnyert, köztük például 2010-ben a Bayerische Akademie der Schönen Künste által adományozott Friedrich Baur-díjat vagy 2013-ban a Sudetendeutscher Kulturpreis für Literatur elnevezésű díjat.

William Butler Yeats

Bordal

A bor a szájon át fut,
Szerelem szemeken gyúl;
Nekünk ennyi igazság jut
A síron innen és túl.
Rád nézve sóhajtok,
Ha kezem pohárért nyúl.

M. Pálffy Erika fordítása

A Cédrus Művészeti Alapítvány logójával megjelölt oldalon pályázatunkon elfogadott szerzők műveit közöljük.

